

Tutkintovientitoimikunnan Lausunto Sivistysvaliokunnalle

Asia

Hallituksen esitys laiksi ammatillisesta koulutuksesta, lukiolain sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 143/2025 vp)

Tutkintovientitoimikunta kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi ja haluaa tuoda esiin keskeisen puutteen eduskunnalle toimitetusta materiaalista. **Vaikutusarviointia koulutusvientiin, kehitysyhteistyöhön ja yritystoimintaan ei ole tehty.** Tämä antaa puutteellisen kuvan lainsäädännön muutoksen vaikutuksista. Puutteet koskevat

- tilauskoulutuksena toteutettavien tutkintojen **vientiä kolmansiin maihin,**
- Suomen **ulkopuolisen rahoituksen kehitysapuprojekteja,**
- Suomen **maakuvatyötä,** sekä
- **vaikutuksia yrityksiin** (tytär- ja osakkuusyhtiöt), jotka on **perustettu eriyttämään liiketoiminta kuntien ja kuntayhtymien muusta toiminnasta ja kantamaan tilauskoulutusmuotoisen tutkintoviennin kaupalliset riskit** kolmansissa maissa.

Näiden osalta tutkintovientitoimikunnan ja usean muun tahon **lausuntokierroksella nostamia seikkoja ole huomioitu nyt esitetyssä lainsäädännössä.** Näin ollen tutkintovientitoimikunta katsoo, että **kokonaisuus antaa puutteellisen kuvan lainsäädännön vaikutuksista.**

Tutkintovientitoimikunta katsoo, että **hallituksen esitystä HE 143/2025 vp tulee täydentää seuraavasti:**

33 §:n 3 momentti

EU:n ulkopuolella tapahtuva tilauskoulutus voidaan 52 §:n mukaisesti toteuttaa yhteistyössä sellaisten toimijoiden kanssa, jotka tarjoavat osaamisen kehittämispalveluita liiketaloudellisin perustein. Koulutuksen järjestäjä vastaa tutkinnon myöntämiseen liittyvistä viranomaisprosesseista. Koulutuksen järjestäjä on velvollinen valvomaan liiketaloudellisesti tuotettujen osaamisen kehittämispalvelujen eettisyyttä, laatua ja toteutusta. Koulutuksen järjestäjän tulee saada vähintään kulut kattava korvaus toiminnasta, ja sen on oltava selkeästi erillään valtionosuusrahoituksesta.

Tämä lisäys

- selkiyttää tutkintoviennin oikeudellisen perustan,
- mahdollistaa 52 §:n mukaisten yhteistyömallien soveltamisen myös kansainvälisesti,
- turvaa laadunvarmistuksen ja viranomaisvastuun, sekä
- estää lain tulkinnan, joka muutoin kääntäisi alun perin vientiä mahdollistaneen pykälän sen esteeksi.

Tulee huomioida, että ammatillisten **tutkintojen vienti kolmansiin maihin on kokonaisuudessaan ollut tilauskoulutusmuotoista. Yksittäiset opiskelijat eivät maksa itse koulutuksestaan.** Tämä selviää koulutuksen järjestäjien lupahakemuksista, jotka käsitellään Opetushallituksessa ja tutkintovientitoimikunnassa. Koulutuksen järjestäjä, joka suunnittelee tutkintovientiä, hakee aina luvan Opetushallitukselta. Näin ei tapahdu osajatuonnissa, jossa käytetään kansallisia tutkinnon perusteita. Käytännössä nyt esitetty **33 § ilman edottamaamme lisäystä, lopettaa tytär- ja osakkuusyhtiöiden tilauskoulutusmuotoisen tutkintoviennin kolmansiin maihin.** Vienti tapahtuu usein monenvälisinä, pitkäkestoisina ja liiketaloudellisesti merkittävänä kokonaisuuksina ja asiakkaina ovat julkiset ja yksityiset yhteisöt sekä kansainväliset, kehitysyhteistyötä rahoittavat tahot.

Tämä pienentää vientituloja, joka ei liene hallitusohjelman tavoitteiden mukaista. Myös tutkintoviennin työllistämisaikutus tulee huomioida. Sopimukset ja niiden välilliset vaikutukset ovat merkittäviä ja arvo liikkuu useissa miljoonissa euroissa.

Toimikunta kiinnittää myös huomiota siihen, että lakiehdotuksessa käytetty ”tilaaja”-käsite on ongelmallinen EU:n ulkopuolisessa tilauskoulutuksessa. EU:n ulkopuolella toteutettavissa tilauskoulutuksissa asiakas muodostaa ryhmän. Sopimuskumppanina voi olla esimerkiksi ministeriö, kansainvälinen rahoituslaitos, YK-järjestö tai kehitysohjelma, joka tilaa koulutuspalvelu-kokonaisuuden suomalaisen yrityksen johtamalta konsortiolta. Tällöin yritys toimii hankkeen pää toteuttajana ja tilaajana koulutuksen järjestäjän suuntaan. Lakiehdotuksen nykyinen muoto ei tunnista tätä rakennetta, vaan rajoittaa tilauskoulutuksen tulkinnan kotimaisen tilaaja-opiskelija-asetelman mukaiseksi. Tämä johtaa käytännössä siihen, että suomalaiset ammatillisen koulutuksen järjestäjät, sekä tytär- ja osakkuusyritykset menettäisivät mahdollisuuden toteuttaa laajamittaista tutkintovientiä EU:n ulkopuolisiin maihin.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 52 §:n mukaan koulutuksen järjestäjän tulee tarjota opiskelijalle mahdollisuus suorittaa tutkinto tai tutkinnon osa myös ilman tutkintokoulutukseen osallistumista sekä yhteistyössä sellaisten toimijoiden kanssa, jotka tarjoavat osaamisen kehittämispalveluita liiketaloudellisin perustein. Ammatillisen koulutuksen tutkintojärjestelmä on osaamisen hankkimistavasta riippumaton, mikä tarkoittaa, että tutkinto tai tutkinnon osa voidaan suorittaa riippumatta siitä missä ja miten osoitettava osaaminen on hankittu. Käytännössä tämä mahdollistaa mallin, jossa koulutuksen järjestäjä ja osaamisen kehittämispalveluita tarjoava tytär- tai osakkuusyritys sopivat yhteistyöstä ja opiskelijat ohjataan koulutuksen järjestäjän kanssa laaditun sopimuksen mukaisesti antamaan näytöt. Koulutuksen järjestäjä vastaa arvioinnista ja myöntää tutkinnon. Tämä 52 §:n mukainen toimintaperiaate muodostaa luontevan ja lainmukaisen perustan myös EU:n ulkopuoliselle tutkintoviennille, kun koulutuksen järjestäjä kantaa viranomaisvastuun mutta osaamisen kehittämispalvelut tuotetaan markkinaehtoisesti yhtiön kautta. Tutkintovienti toimikunta katsoo, että juuri tämä yhteistyömalli tulisi turvata ja tunnistaa lisäämällä ehdotettuun 33 § 3 momentti.

Toiminnallinen seuraus

Toimikunta katsoo, että nykyisessä muodossaan esitys käytännössä estää tilauskoulutusmuotoisen tutkintoviennin EU:n ulkopuolelle. Tämä on ristiriidassa alkuperäisen tarkoituksen kanssa, sillä 33 §:n säädettiin nimenomaan mahdollistamaan tutkintovienti EU:n ulkopuolelle. Mikäli pykälä hyväksytään sellaisenaan, se muodostaa suoranaisen esteen tutkintoviennille ja heikentää suomalaisten koulutuksen järjestäjien sekä näiden tytär- ja osakkuusyritysten mahdollisuuksia osallistua Suomen ulkopuolisten tahojen rahoittamiin koulutus- ja kehitysyhteistyöhankkeisiin. Tämä on vastoin Suomen ulko-, kehitys- ja elinkeinopoliittisia tavoitteita.

Valvonta ja eettisyys

Tutkintovientitoimikunta katsoo, että tilauskoulutusmuotoisessa tutkintoviennissä ei ole ilmennyt eettisiä tai muita järjestämistä koskevia ongelmia. Toimintaa valvovat Opetushallitus ja tutkintovientitoimikunta. Viiden vuoden kokemus osoittaa, että valvontamekanismit ovat toimivia ja koulutuksen järjestäjien sekä näiden perustamien tytär- ja osakkuusyritysten osaamisenkehittämisen palvelut ja viranomaisprosessit, jotka liittyvät tutkinnon myöntämiseen kolmansien maiden kansalaisille on järjestetty toimiviksi kokonaisuuksiksi. Varsin korkean profiilin omaavat kansainväliset asiakkaat ovat olleet tyytyväisiä palveluihin ja tämä on ollut omiaan edistämään Suomen maakuvaa kolmansissa maissa.

Taustaa

Tutkintovientitoimikunnan jäsenistä ja tehtävistä säädetään laissa ammatillisesta koulutuksesta (531/2017, 121a§) ja lisäksi asettamisesta, kokoonpanosta ja päätöksenteosta valtioneuvoston asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta (673/2017, 22a§). Se toimii Opetushallituksen alaisuudessa ja keskeisenä tehtävänä on kehittää ja valvoa tutkintoviennin - eli kolmansissa maissa tapahtuvan tutkintoon johtavan koulutuksen laatua. Linkki tutkintovientitoimikunnan sivuille: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/ammattillisen-koulutuksen-tutkintovienti>. Tutkintovienti on tilauskoulutuksen muoto, jonka tavoitteena on kouluttaa kolmansien maiden kansalaisia pätevästi heitä maiden omille työmarkkinoille, tukea maiden talouskehitystä, työllisyyttä ja työuria. Laadukas suomalainen ammatillinen tutkintokoulutus on jo 9 vuoden ajan ollut osa maakuva-työtä ja sitä on toteutettu yli 10 EU:n ulkopuolisessa maassa. Tutkintovienti on tänä aikana perustunut 33 § eli ollut tilauskoulutusta, jonka toteutumisessa kuntayhtymien tytär- tai osakkuusyrityksillä on ollut merkittävä rooli. Se poikkeaa oleellisesti niin sanotusta osajatuonnista. Tutkintoviennissä tutkinnon perusteet ovat Opetushallituksen ja tutkintovientitoimikunnan vientiin hyväksymiä ja vaativat esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan perustutkinnossa osaamisen täydentämistä työskennellessä Suomessa. Tutkintovienti on luvan varaista ja lupaa haetaan kansallisen prosessin mukaisesti Opetushallitukselta ja tutkintovientitoimikunnalta. Hakemuksessa kuvataan keskeiset koulutukseen liittyvät prosessit ja laadun varmistus.

33 § laadittiin alun perin mahdollistamaan tutkintovienti. Lain tullessa voimaan OKM suositteli tytär- tai osakkuusyritys mallia ja vanhimmat yhtiöt ovat nyt toimineet 9 vuotta. Asiakkaat ovat tyypillisesti olleet maksukykyisten maiden julkisen ja yksityisen sektorin toimijoita sekä kansainvälisiä kehitysapua rahoittavia organisaatioita. **Rahoitus ei ole tullut Suomesta. Tutkintoviennin sopimusten arvo liikkuu useissa miljoonissa euroissa ja kyse ei ole opiskelijoiden keräämisestä välittämistarkoituksessa vaan aidosta organisaatioiden välisestä palveluliiketoiminnasta.**

Johtopäätös

Tutkintovientitoimikunta katsoo, että vaikutusarviointi koulutusvientiin, kehitysyhteistyöhön ja yritystoimintaan on ollut riittämätön,

- tilaaja-käsite ei sovellu EU:n ulkopuolisiin tutkintovientihankkeisiin, ja
- ilman korjausta 33 §:n muutos estää tilauskoulutusmuotoisen tutkintoviennin, jonka mahdollistaminen on ollut lain alkuperäinen tarkoitus, ja
- jonka estäminen ei ole hallitusohjelman tavoitteiden mukaista.

Toimikunta esittää, että sivistysvaliokunta sisällyttää esitetyn uuden 33 §:n 3 momentin mietintöönsä, jotta koulutusviennin oikeudellinen ja toiminnallinen jatkuvuus turvataan.

Tutkintovientitoimikunnan puolesta,

Mervi Jansson, Puheenjohtaja

Omnia Education Partnerships Oy

Puh. 043 820 0152